

Profiliavimo sistema ir pagrindiniai įsiskolinusių asmenų profiliai

Simona Deduchova | Rokas Keršys

Tikslas

Šio dokumento tikslas yra aprašyti įsiskolinusių asmenų profiliavimo sistemą (angl. profiling framework), kuri leistų sistemingai apibūdinti platų žmonių spektrą. Ši sistema leidžia išskirti subtilius skirtumus, kurie gali būti nepastebėti naudojant plačius ir pernelyg bendrus žmonių grupių archetipus ir profilius.

Dokumento struktūra

- profiliavimo sistema, apimanti išskirtus požymius ir jų išraiškas
- išskirtų požymių ir išraiškų aprašymas
- pagrindinių įsiskolinusių asmenų profilių aprašymas, remiantis šia sistema

Sistema

Sistema remiasi tyrimų metu išskirta duomenų visuma ir leidžia greitai bei efektyviai sukurti žmogaus profilį. Šis profilis apibūdina asmeniui įprastą elgesį, poreikius ir iššūkius. Kartu su unikaliomis klientų istorijomis, šis profiliavimo įrankis leis su įsiskolinusiais asmenimis dirbantiems specialistams suformuoti personalizuotus ir holistinius sprendimus jų problemoms spręsti.

Šios sistemos privalumai:

- ją galima praplėsti arba susiaurinti
 - galima modifikuoti pagal poreikius ar tikslines grupes
 - galima pridėti naujus požymius
 - galima požymių išraiškas apibūdinti plačiau arba smulkiau, atsižvelgiant į poreikį
 - galima požymius prioritizuoti pagal svarbą
 - paremta duomenimis
-

Sistemos naudojimas:

- pasirenkami aktualūs žmogų apibūdinantys požymiai
- kiekvienam požymiui priskiriama išraiška/-os
- visas požymių ir jų išraiškų spektras sukuria asmens profilį

Sistema

Požymiai

Išraiška

Gyvenamoji vieta

Lytis

Amžius

Išsilavinimas

Artimi ryšiai

Socialinė aplinka

Socialiniai įgūdžiai

Šeimos struktūra

Motyvacija

Sveikata

Priklausomybės

Skurdo patyrimas

Darbo įgūdžiai

Darbingumas

Oficialus darbo statusas

Pajamų šaltinis

Finansinis raštingumas

Informacijos prieinamumas

Teritorinis judumas

Skolos šaltinis

+
Regionai

+
Vyrai

+
Įrašyti

+
Neturi pagrindinio

+
Neturi

+
Teigiama

+
Neturi

+
Vieniši

+
Žema

+
Prasta

+
Turi

+
Žemas

+
Žemi

+
Žemas

+
Nedirba

+
Legalus darbas

+
Žemas

+
Žemas

+
Žemas

+
Vartojimo kreditai

+
Miestai

+
Moteris

+
Pagrindinis

+
Riboti

+
Neigiama

+
Turi

+
Turi partnerį

+
Vidutinė

+
Vidutinė

+
Neturi

+
Vidutinis

+
Vidutiniai

+
Vidutinis

+
Dirba

+
Nelegalus darbas

+
Vidutinis

+
Vidutinis

+
Vidutinis

+
Išlaidos

+
Profesinis Platus ratas

+
Turi vaikų

+
Aukšta

+
Gera

+
Aukštas

+
Aukšti

+
Aukštas

+
Pensijos

+
Aukštas

+
Aukštas

+
Aukštas

+
Baudos

+
Vidurinis

+
Piniginė socialinė parama

+
Komunal. mokesčiai

+
Auštesnysis

+
Vaiko pinigai

+
PSD

+
Aukštasis

+
Kita

+
Telekom. bendrovės

Požymiai

Šiame skyriuje detaliau aprašomi asmenims priskiriami požymiai ir jų išraiškos, kurie nurodyti sistemoje. Aptariami pagrindiniai žmonių bruožai, iššūkiai ir kokia pagalba šiuo metu siūloma.

Artimi ryšiai

Nusako, ar žmogus turi artimųjų ir draugų, su kuriais palaiko nuolatinį ryšį.

Neturi

Žmonės, neturintys artimųjų ir draugų bei nesulaukiantys jokio artimosios aplinkos palaikymo, didžiąją laiko dalį leidžia vieni.

Iššūkiai:

- trūksta pasitikėjimo savimi ir kitais
- patiriama izoliacija
- lengviau pasiduoda neigiamai aplinkos įtakai
- jiems sunku atsiverti
- negalima artimosios aplinkos įtraukti kuriant pagalbos planus

Egzistuojantys sprendimai:

- psichologinė parama
- grupiniai užsiėmimai

Riboti

Žmonės, turintys siaurą ratą artimų ryšių - gali būti partneriai, vaikai, tėvai ir/ar draugai.

Iššūkiai:

- žmogus gali likti be jokios artimos aplinkos šiems ryšiams nutrūkus
- artimieji gali turėti neigiamos įtakos asmeniui

Egzistuojantys sprendimai:

- psichologinė parama
- pagalbos planai įtraukiant artimuosius

Turi platų ratą

Žmonės, giliai integruoti į šeimą ir bendruomenę, palaiko glaudžius ryšius su artimaisiais ir draugais, yra įsitraukę į bendras veiklas.

Iššūkiai:

- atskirti, ar artimi ryšiai sudaro teigiamą ar neigiamą socialinę aplinką

Egzistuojantys sprendimai:

- pagalbos planai įtraukiant artimuosius

Socialiniai įgūdžiai

Asmens savybių visuma, kuri leidžia lengvai bendrauti su kitais žmonėmis. Tai tiek verbalinio, tiek neverbalinio socialinio bendravimo patirtis. Socialiniai įgūdžiai suteikia žmogui galimybę kokybiškai dalyvauti socialiniame gyvenime, jaustis bendruomenės dalimi - šeimoje, darbe ir kitur.

Neturi

Žmogus, neturintis socialinių įgūdžių, patiria reikšmingą barjerą bendraujant su žmonėmis ir integruojantis į visuomenę.

Iššūkiai:

- žmonės nežino, kaip prisistatyti darbdaviui
- trūksta asmeninės higienos įgūdžių
- nesijaučia dalimi bendruomenės ir yra iškritę iš socialinės aplinkos
- trūksta konfliktų sprendimo įgūdžių
- sunku užmegzti kontaktą tiek su šiais asmenimis, tiek jiems su kitais žmonėmis
- nepasitikėjimas savimi ir kitais žmonėmis

Egzistuojantys sprendimai:

- socialinių įgūdžių mokymai
- psichologinė parama
- palydėjimo paslauga

Turi

Žmogus, turintis socialinius įgūdžius, nepatiria reikšmingų barjerų bendraujant su žmonėmis ir integruojantis į visuomenę, dažnai aktyviai dalyvauja bendruomenėje.

Iššūkiai:

- Jei žmogus anksčiau turėjo šiuos įgūdžius, tačiau buvo ilgai iš visuomenės iškritęs, gali būti reikalingas įgūdžių atgaivinimas.

Egzistuojantys sprendimai:

- psichologinė parama

Socialinė aplinka

Visuma žmonių, su kuriais asmuo turi reguliary kontaktą ir kurie turi jam reikšmingos įtakos.

Neigiama

Įgalina prastus sprendimus ir elgesį, neteikia paramos arba turi neigiamos įtakos emocinei būsenai bei stigmatizuoja asmenį.

Iššūkiai:

- dėl stigmatizacijos, sudėtinga rasti socialinių paslaugų teikėjų
- sudėtinga rasti teigiamą socialinę aplinką
- reikalingas bendruomenės įsitraukimas, kuris kompensuotų neigiamos aplinkos poveikį
- reikalingas psichologinis palaikymas
- reikalinga galimybė leisti laiką teigiamoje aplinkoje
- gali būti pastiprinamas neigiamas žmogui elgesys, pvz., priklausomybės

Egzistuojantys sprendimai:

- šiuo metu nėra jokių tikslinių programų ar sisteminių poveikio priemonių
- galima siūlyti psichologo konsultacijas

Teigiama

Įgalina gerus sprendimus ir elgesį, teikia paramą arba turi teigiamos įtakos asmens emocinei būsenai bei puoselėja žmogaus orumą ir saviveiksmingumą.

Iššūkiai:

- Užtikrinti aplinkos pastovumą

Egzistuojantys sprendimai:

- N/A

Motyvacija

Visuma faktorių, valdančių ir išlaikančių elgesį, kuris leidžia siekti tam tikto tikslo.

Žema

Žmonės neturi noro arba priešinasi pakeisti dabartines gyvenimo sąlygas.

Iššūkiai:

- nemato prasmės spręsti problemas
- beviltiškumo jausmas
- nepripažįsta ir nemato problemos
- pasitikėjimo įgavimas ir saugios aplinkos sukūrimas
- įpratimas gyventi su skolomis

Egzistuojantys sprendimai:

- motyvacijos mokymai
- specialistai skiria laiko klientų motyvacijai didinti
- psichologinė pagalba

Vidutinė

Žmonės yra dalinai pasirengę siekti gyvenimo pokyčių.

Iššūkiai:

- nežino nuo ko pradėti
- gali reikėti palydėjimo ir mentoriaus
- psichologinė parama vykdant pokyčius

Egzistuojantys sprendimai:

- motyvacijos mokymai
- specialistai skiria laiko klientų motyvacijai didinti
- psichologinė pagalba

Aukšta

Žmonės turi stiprų norą pakeisti dabartines gyvenimo sąlygas.

Iššūkiai:

- motyvacijos išlaikymas (pvz., pradėjus dirbti ir prasidėjus išskaitoms iš algos, žmogui po kelių mėnesių be palaikymo gali tapti per sunku ir jie pasiduos)

Egzistuojantys sprendimai:

- bendradarbiavimas su darbdaviais

Sveikata

Visuma psichologinių ir/ar fizinių sveikatos problemų, kurios gali turėti įtakos žmogaus gebėjimui dirbti, dalyvauti socialiniame gyvenime, suprasti informaciją ir kt. ir dėl ko jiems reikėtų papildomų paslaugų ir paramos. Gali būti laikina.

Prasta

Žmogus, papuolantis į prastos sveikatos grupę, turi sunkių fizinės ar psichinės sveikatos apribojimų ir jiems gali būti reikalinga nuolatinė parama.

Iššūkiai:

- reikia nuolatinės paramos ir palydėjimo paslaugų
- jei dėl problemų negali dirbti, apribotos pajamos, o tai gali privesti prie poreiko skolintis
- psichikos sveikatos problemos gali lemti savo galimybių vykdyti finansinius įsipareigojimus pervertinimą
- reikia aplinkinių - draugų, šeimos ar specialistų - paramos.
- Reikia užtikrinti informacijos pasiekiamumą

Egzistuojantys sprendimai:

- bendradarbiavimas su psichikos sveikatos centrais

Vidutinė

Žmogus, papuolantis į vidutinės sveikatos grupę, turi reikšmingų fizinės ar psichinės sveikatos apribojimų ir tai neigiamai veikia jų galimybę dalyvauti kadieninėse veiklose, tačiau nebūtina nuolatinė parama.

Iššūkiai:

- tam tikrose situacijose gali reikėti palydėjimo paslaugų
- jei dėl problemų negali dirbti, apribotos pajamos, o tai gali privesti prie poreiko skolintis
- psichikos sveikatos problemų paūmėjimas gali lemti savo galimybių pervertinimą ir padidėja manipuliacijos rizika
- reikia aplinkinių - draugų, šeimos ar specialistų - paramos.
- reikia užtikrinti informacijos ir paslaugų prieinamumą

Egzistuojantys sprendimai:

- bendradarbiavimas su psichikos sveikatos centrais
- bendradarbiavimas su darbdaviais

Gera

Šie žmonės neturi arba turi nežymius fizinės ar psichikos sveikatos apribojimus, jiems nereikia aplinkinių paramos.

Iššūkiai:

- Jei turi nežymius psichikos sveikatos sutrikimus, gali reikėti trumpalaikės paramos problemai spręsti

Egzistuojantys sprendimai:

- psichologinis konsultavimas

Skurdo patyrimas

Visuma patirčių, susijusių su patiriamu gyvenimu skurde. Pertekliniai įsiskolinimai gali vesti žmonės į skurdą, o skurdas gali lemti perteklinius įsiskolinimus. Darbas ne visada gelbsti nuo skurdo, nes gaunant minimalų atlyginimą ir sumokėjus visus mokesčius bei neturint kitų pajamų šaltinių, disponuojamos pajamos gali nukristi žemiau skurdo rizikos ribos.

Žemas

Žmonės, kurie gyvena virš skurdo ribos, tačiau kuriems sunku sudurti galą su galu.

Iššūkiai:

- finansiniai šokai ir kiti neigiamūs aplinkos veiksniai gali lemti nebegebėjimą vykdyti finansinių įsipareigojimų arba priveda prie papildomų skolų kasdienėms išlaidoms ir/ar skoloms padengti.
- gali turėti sunkumų įvykdyti savo finansinius įsipareigojimus, neturi galimybės susitaupyti ir planuoti pajamų į ateitį
- finansiniai įsipareigojimai yra našta

Egzistuojantys sprendimai:

- tikslinė piniginė parama skoloms padengti

Vidutinis

Žmonės gyvena ties skurdo riba.

Iššūkiai:

- prastos kredito sąlygos, kai tenka skolintis
- gali tekti imti paskolas net būtiniausioms išlaidoms ir baziniams gyvenimo poreikiams patenkinti
- nėra galimybės susitaupyti
- neturi lėšų nenumatytoms išlaidoms
- finansiniai įsipareigojimai yra didelė našta

Egzistuojantys sprendimai:

- piniginė socialinė parama

Aukštas

Žmonės gyvena žemiau skurdo ribos.

Iššūkiai:

- namų ūkis dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų
- namų ūkis negalėtų apmokėti nenumatytų išlaidų iš savo lėšų
- didėja benamystės rizika
- skolos gali būti perkeliamos vaikams, kai jie pasiekia pilnametystę
- nėra galimybės susitaupyti
- užsisukama skolos-skurdo rate, iš kurio sunku ištrūkti
- finansiniai įsipareigojimai yra itin didelė našta

Egzistuojantys sprendimai:

- piniginė socialinė parama

Požymiai

Darbo įgūdžiai

Visuma su darbu susijusių įgūdžių, apibūdinančių žmogaus gebėjimą išsilaikyti vienoje darbo vietoje. Apima ir realius darbinius įgūdžius, įgytus per patirtį ir/ar išsilavimą.

Žemi

Asmuo niekada nėra dirbęs arba nedirba jokio darbo labai ilgą laiką.

Iššūkiai:

- neturi darbui reikalingų įgūdžių
- nežino, kaip bendrauti su darbdaviu ir save pristatyti
- reikia daug papildomos pagalbos darbe ir asmeninio dėmesio bei apmokymų
- turėti įgūdžiai gali būti prarasti

Egzistuojantys sprendimai:

- bendradarbiavimas su darbdaviais
- kvalifikaciniai mokymai
- socialinių įgūdžių mokymai

Vidutiniai

Asmuo gali turėti kokią nors kvalifikaciją, tačiau yra įpratęs dirbti trumpalaikius arba atsitiktinius darbus ir gauti atlyginimą iškart.

Iššūkiai:

- biudžeto planavimas, kai alga gaunama tik kartą per mėnesį
- atsakomybės trūkumas
- nėra įgūdžių, reikalingų ilgalaikiam darbui vienoje vietoje
- motyvacijos trūkumas

Egzistuojantys sprendimai:

- motyvacijos mokymai
- bendradarbiavimas su darbdaviais
- konfliktų sprendimo mokymai
- socialinių įgūdžių mokymai

Aukšti

Asmuo turi patirties dirbant ilgalaikį pastovų darbą.

Iššūkiai:

- gali reikėti kvalifikacijos atnaujinimo
- pasitikėjimo savimi trūkumas
- reikalingumo pojūčio trūkumas

Egzistuojantys sprendimai:

- motyvaciniai mokymai
- psichologinė parama

Darbingumas

Visuma faktorių, lemiančių žmogaus galėjimą dirbti - jų pačių sveikata, nuo jų priklausomų žmonių sveikata, gyvenamoji vieta ir kt. Gali būti laikina.

Žemas

Šiuo metu žmogus negali dirbti.

Iššūkiai:

- prieš mėginant grąžinti į darbo rinką, reikia išspręsti (jei įmanoma) problemas, kurios trukdo dirbti.

Egzistuojantys sprendimai:

- reikalingas kompleksas priemonių

Vidutinis

Šiuo metu žmogus gali dirbti tik tam tikrus darbus (pvz., tik pusę etato, pasiekiami tik sezoniniai darbai).

Iššūkiai:

- nelegalus darbas dėl įsiskolinimų
- vaikų priežiūros nepasiekiamumas
- darbų ne pilnam etatui trūkumas
- teritorinio judumo problema

Egzistuojantys sprendimai:

- pavežėjimo paslauga
- motyvaciniai mokymai
- piniginė socialinė parama

Aukštas

Žmogus gali dirbti ir/ar neturi apribojimų darbu.

Iššūkiai:

- Motyvacijos trūkumas
- Nelegalus darbas

Egzistuojantys sprendimai:

- motyvaciniai mokymai

Finansinis raštingumas

Visuma įgūdžių ir žinių, leidžiančių žmogui daryti efektyvius finansinius sprendimus ir tvarkytis su savo pinigais. Tačiau svarbu ne tik turimos žinios, bet ir jų pritaikymas.

Žemas

Žmogus, kurio finansinio raštingumo lygis yra žemas, stokoja pamatinių finansinių koncepcijų ir procesų suvokimo, pvz., nežino, kuo skiriasi banko kortelė ir banko sąskaita.

Iššūkiai:

- trūksta informacijos prieinamumo paprasta arba lengvai suprantama kalba
- žmonės nežino nuo ko pradėti mėginant spręsti savo finansinius sunkumus
- žmonėmis lengva manipuliuoti ir jie lengviau pasiduoda grobuoniškoms skolinimo praktikoms
- žmonės nežino, kaip valdyti savo finansus

Egzistuojantys sprendimai:

- finansų konsultanto paslauga

Vidutinis

Vidutinio finansinio raštingumo žmogus turi bazines finansų valdymo žinias, tačiau turi sunkumų šias žinias pritaikant arba ribotą finansinių sąvokų ir procesų suvokimą, pvz., žino ir pasinaudoja kompensacijomis, tačiau mokesčius atideda paskutinei akimirkai ir neplanuoja į ateitį.

Iššūkiai:

- biudžeto planavimas
- atsakomybės trūkumas
- informacijos paprasta kalba prieinamumas

Egzistuojantys sprendimai:

- finansų konsultanto paslauga

Aukštas

Aukšto finansinio raštingumo žmogus turi gerą finansinių sąvokų ir procesų suvokimą, moka juos pritaikyti.

Iššūkiai:

- žmogus gali būti finansiškai raštingas, tačiau jei neturi pinigų, tai tiesiog nepadės.

Egzistuojantys sprendimai:

- tikslinė pinigine parama
- mokėjimo planų sudarymas

Informacijos prieinamumas

Nurodo, kaip lengva pasiekti būtinąją informaciją - koku būdu ji pasiekama (internetu, telefonu, spauda ir kt.) ir ar ji pateikiama suprantamu formatu (pvz., įstatymo kopija ar tekstas paaiškinamas lengvai suprantama ar paprasta kalba, ar pasiekiamas gestų kalbos vertėjas ir kt.).

Žemas

Žmogus neturi prieigos prie informacijos jam patogiais ir pasiekiamais būdais ir pateikta informacija yra per sudėtinga, dėl to žmogus negali jos suprasti.

Iššūkiai:

- informacijos prieinamumas apribotas asmens resursų, pvz., jie neturi kompiuterio ar interneto
- informacija pateikiama oficialia kalba
- internetu pasiekiami informacija nėra pasiekiami kitais būdais, pvz., telefonu
- nėra vienos vietos, kurioje galima būtų gauti visą aktualią informaciją
- informacija gali būti mokama
- informacijos prieinamumas apribotas teritorinio judumo
- žmonės nežino, nuo ko pradėti ieškant informacijos

Egzistuojantys sprendimai:

- netiesioginis informacijos gavimas per pagalbą klientams teikiančius specialistus

Vidutinis

Žmogus turi ribotą prieigą prie informacijos arba ribotas galimybes suprasti pateikiamą informaciją. Pvz, gali turėti resursus informacijai pasiekti, tačiau ją per sudėtinga suprasti.

Iššūkiai:

- informacijos prieinamumas apribotas teritorinio judumo
- informacijos prieinamumas apribotas resursų
- informacijos prieinamumas apribotas informacijos sudėtingumo

Egzistuojantys sprendimai:

- netiesioginis informacijos gavimas per pagalbą klientams teikiančius specialistus

Aukštas

Aukštas informacijos prieinamumas nesukelia žmogui sunkumų informaciją pasiekti arba ją suprasti. Asmuo turi daugialypę prieigą prie informacijos.

Iššūkiai:

- N/A

Egzistuojantys sprendimai:

- N/A

Teritorinis judumas

Didelė dalis Lietuvos gyventojų susiduria su nepakankamu viešųjų susisiekimo paslaugų užtikrinimu, ši problema itin opi regionuose ir kaimiškose vietovėse. Susisiekimo stoka užkerta kelią dirbti, naudotis socialinėmis, švietimo, sveikatos, kultūros, finansų ir kitomis paslaugomis.

Žemas

Žmonės neturi galimybės nusigauti iki paslaugų teikėjų arba darbo. Paslaugų teikėjams taip pat gali nebūti galimybės nuvykti pas klientus.

Iššūkiai:

- izoliacija
- lėšų trūkumas (tiek klientams, tiek paslaugų teikėjams nuvykti vienas pas kitą)
- galimybės dirbti apribojimas
- apibotos galimybės pasiekti informaciją

Egzistuojantys sprendimai:

- pavežėjimo paslauga
- paslaugos teikiamos nuotoliu, kai įmanoma, pvz., psichologinės konsultacijos telefonu

Vidutinis

Žmonės turi ribotas galimybes ar pasirinkimą nusigauti iki būtinų paslaugų teikėjų arba darbo.

Iššūkiai:

- lėšų trūkumas lemia didesnį rizikos pasirinkimą ir baudų tikimybę (pvz., žmogus gyvena mieste ir viešasis transportas gerai išvystytas, tačiau jis negali nusipirkti autobuso bilieto ir renkasi važiuoti „zuikiu“)
- gyvenant regionuose, transportas apribotas laike

Egzistuojantys sprendimai:

- pavežėjimo paslauga
- paslaugos teikiamos nuotoliu, kai įmanoma, pvz., psichologinės konsultacijos telefonu

Aukštas

Žmonės neturi apribojimų nei pasiekiant paslaugų teikėjus, nei galimą darbą (geras viešasis transportas, turi savo transporto priemonę, neturi lėšų apribojimų ir kt.)

Iššūkiai:

- N/A

Egzistuojantys sprendimai:

- N/A

Priklausomybės

Nusako, ar žmogus turi kokių nors priklausomybių, kurios turi reikšmingos įtakos jo kasdieniam gyvenimui.

Amžius

Amžius turi įtakos tam, kokiose skolose asmenys yra, skurdo patyrimui, šeiminei situacijai, darbo patirčiai (tam, kiek laiko yra be darbo), socialiniams įgūdžiams, kiek įsisenėjusios yra problemos. Statistiškai, tarp nedirbančių asmenų, didžiausios skolos yra 50-54 metų grupėje, o vidutinis amžius 45 metai.

Šeimos struktūra

Nusako asmens šeiminių padėčių ar namų ūkį. Vieniši asmenys, vieniši tėvai ir daugiavaikės šeimos yra didžiausios rizikos grupės, patiriančios perteklinius įsiskolinimus.

Darbo statusas

Ar žmogus yra oficialiai įsidarinęs ar ne? Svarbu įvertinti, nes tai nurodys darbo su žmogumi kryptį - ar žmogų reikia grąžinti į darbo rinką, ar skatinti pasitraukti iš šešėlio ir rinktis legalų darbą.

Gyvenamoji vieta

Asmens gyvenamoji vieta yra susijusi su specifiniais iššūkiais ir galimybėmis.

Pajamų šaltinis

Koks/kokie pagrindiniai asmens pajamų šaltiniai, kurie turi užtikrinti asmens pragyvenimą. Dirbant vis tiek gali būti sunku sudurti galą su galu vykdant finansinius įsipareigojimus arba dėl vykdomų išskaitų iš atlyginimo skoloms padengti. Senatvės pensijos gavėjai gali susidurti su finansiniais sunkumais dėl išskaitų iš pensijos. Jei iš gaunamų pajamų išskaitos nėra vykdomos, skola gali augti dėl palūkanų. Jei pajamos gaunamos iš nelegalaus darbo, reikia ieškoti būdų, kaip skatinti jį dirbti legaliai. Dėl to svarbu žinoti ne tik, kokio dydžio pajamos, bet ir kokios jos.

Išsilavinimas

Žmogaus išsilavinimas gali turėti įtakos tam, kokius įgūdžius jis turi, kaip gali tekti pritaikyti teikiamą informaciją ir kokios paramos gali reikėti. Pvz., specialistų interviu metu paaiškėjo, kad nemaža dalis vyresnio amžiaus ilgalaikių bedarbių neturi arba turi tik pagrindinį išsilavinimą, o kai kurie tik pradinį.

Skolos šaltinis

Visuma asmens turimų skolų, dėl kurių pradėtas priverstinio išieškojimo procesas arba finansiniai įsipareigojimai, kurie apsunkina pragyvenimą. Skirtingi asmenys gali turėti jiems labiau būdingus įsiskolinimus.

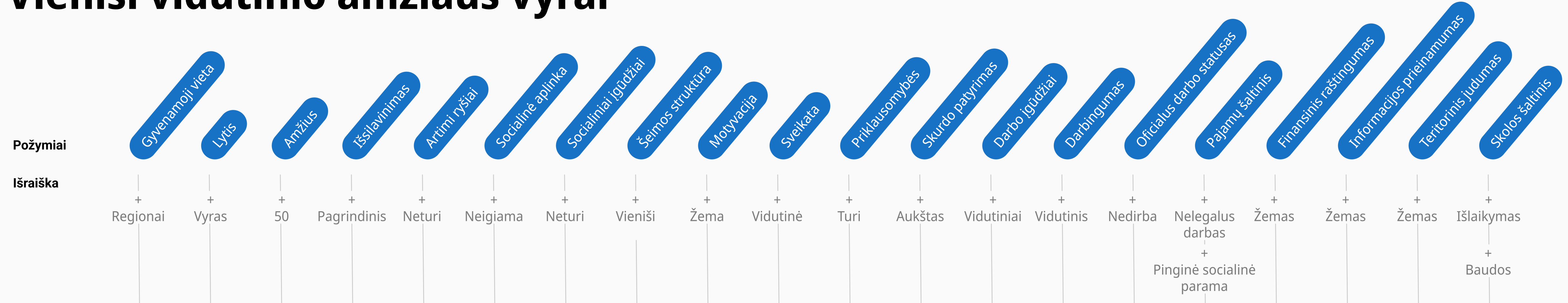
Lytis

Lytis gali sietis su daugybe faktorių. Pvz., vyrai turi daugiau įsiskolinimų, tačiau CreditInfo duomenimis, moterys lenkia vyrus dėl komunalinių įsiskolinimų. Vyrų dažniau turi mokėti išlaikymą, o moterys dažniau augina vaikus vienišos ir turi didesnę tikimybę patirti skurdą. Tad lytis gali būti susijusi su specifiniais iššūkiais, į kuriuos reikėtų atsižvelgti sudarant profilį.

Profiliai

Šiame skyriuje, remiantis profiliavimo sistema, išrenkamos unikalios kiekvieno požymio išraiškos ir taip sukuriama įsiskolinusių asmenų profiliai. Aptariame tris itin dažnai pasitaikantys profiliai - vidutinio amžiaus vieniši vyrai, vienišos mamos ir daugiavaikių šeimų tėvai. Profilių aprašymas remiasi surinktais duomenimis (statistiniai duomenys ir apklausos). Aprašant apibūdinami kiekvieno profilio bendri bruožai, būdingas elgesys, iššūkiai ir kokių sprendimų reikalauja profiliui priklausantys asmenys.

Vieniši vidutinio amžiaus vyrai

Apibūdinimas

50 metų regione gyvenatis vienišas vyras, turintis priklausomybių yra statistinis perteklinius įsiskolinimus turintis asmuo. Dažniausiai jie taip pat stokoja socialinių įgūdžių, nepalaiko ryšių su šeimos nariais, neturi finansinio raštingumo įgūdžių. Taip pat prie priklausomybių dažnai prisideda ir kitos psichologinės problemos, tokios kaip savižalos ar suicidinės mintys. Remiantis Lietuvos statistiniais duomenimis, 50+ vyrai yra didžiausioje savižudybių rizikoje, o Švedijos atlikti tyrimai rodo, kad žmonės, kurių skolos yra atiduotos anstoliams, turi 2.5 karto padidėjusią savižudybės riziką.

Būdingas elgesys

Dažniausiai turi skolas už baudas, tokias kaip važiavimas dviračiu išgėrus, už vaikų išlaikymą. Pinigus išleidžia alkoholiui ar narkotinėms medžiagoms, neturi higienos įgūdžių, nedirba arba dirba atsitiktinius darbus ir dažnai nelegaliai. Dažnai nemoka skolų, nes kažkam kerštauja, o išlaikymo nemokėjimas neretai susijęs su neigiamais jausmais motinos atžvilgiu arba nesupratimu, kam tie pinigai bus skirti.

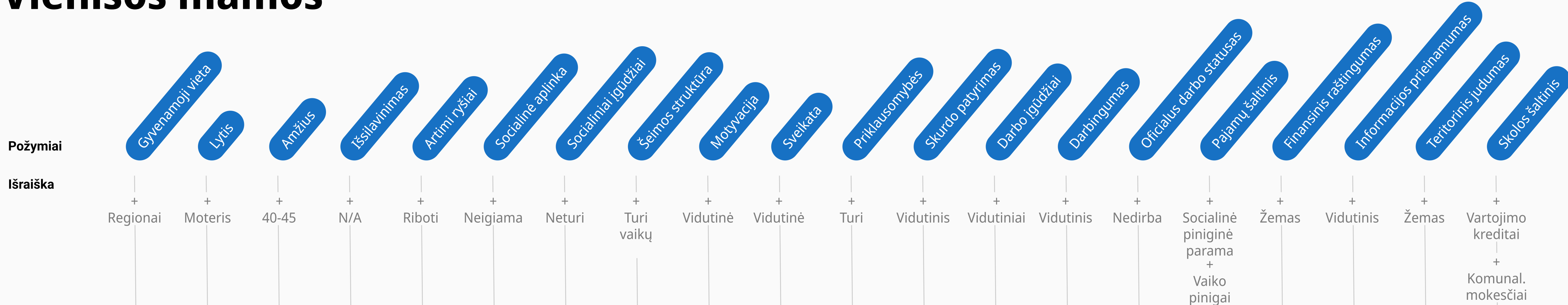
Iššūkiai

Žema motyvacija ir beviltiškumo jausmas. Dėl prasto finansinio raštingumo ir socialinių įgūdžių stokos ir patiriamos stigmos - aplinkinių neigiamo požiūrio į juos - jie yra izoliuoti nuo aplinkos. Sunku juos pasiekti ir prakalbinti, dažnai nepripažįsta savo bėdų, neturi artimųjų aplinkos, kurie galėtų suteikti palaikymą ar turėti geros įtakos jų gyvenime. Gaunamos pajamos yra žemos ir jie dažniausiai gyvena skurde, susiduria su teritorinio judumo problema - neturi savo transporto priemonių ir neišgali įpirkti autobuso bilieto arba transporto paprasčiausiai nėra, pvz., tenka eiti pėsčiomis 10 kilometrų iki Užimtumo tarnybos.

Egzistuojantys sprendimai

Tokiam žmogui, prieš pradėdant jo integraciją į darbo rinką, būtina integracija į visuomenę. Remiantis profiliu, prioritizuojamos priklausomybių konsultavimo, psichologo ir pavežėjimo paslaugos. Taip pat reikia finansinio raštingumo, socialinių įgūdžių ir motyvacijos mokymų. Tik po tokio kompleksinio ir ilgalaikio darbo galima pradėti kurti skolų grąžinimo planus ir integruoti jį į darbo rinką.

Vienišos mamos

Apibūdinimas

Pertekliniams įsiskolinimams taip pat labai jautri grupė yra vieniši tėvai, auginantys vaikus iki 25 metų. Dažniausiai vieniši tėvai yra vienišos mamos. Dažniausiai turės skolas už komunalinius mokesčius ir/ar vartojimo kreditus. Skolinamasi norint padengti kasdienes išlaidas ir palaikyti gyvenimo būdą. Finansiniai įsipareigojimai gali būti itin didelė našta.

Būdingas elgesys

Gyvenančios reginuose jos siduria su dažnomis regionams problemomis - priklausomybėmis, draugų ratas gali daryti neigiamą įtaką finansiniam elgesiui, pasižymi socialinių įgūdžių stoka, tačiau gali turėti didesnę šeimos ar draugų ratą. Dėl auginamų vaikų, paprastai apribota galimybė rinktis darbą - dėl vaikų priežiūros pasirinkimo ribotumo, teritorinio judumo ar darbo pobūdžio - gali dirbti tik nepilnu etatu. Finansinio raštingumo įgūdžių stoka lemia prastus finansinius sprendimus ir negebėjimą planuoti savo pajamų. Motyvacija keisti ką nors savo gyvenime yra, tačiau dažnai nežino nuo ko pradėti ir reikia papildomo palaikymo.

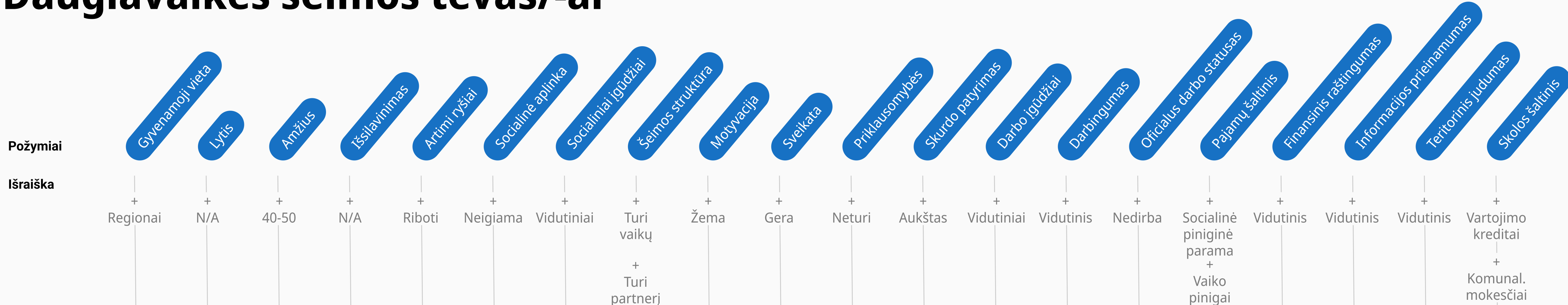
Iššūkiai

Dažniausiai gyvena ties skurdo riba ir šioms šeimoms sunku sudurti galą su galu. Gali neturėti ilgalaikio darbo įgūdžių. Net ir apmokius biudžeto planavimo įgūdžių, lėšų stoka apriboja galimybes ir gali skatinti didesnius įsiskolinimus, nes nėra galimybių susitaupyti pinigų. Neretai nežino savo skolų šaltinio ir dydžio, dėl to reikalingas priėjimas prie informacijos, kuris dažnai ribotas - jei ne dėl resursų, tai dėl informacijos sudėtingumo.

Egzistuojantys sprendimai

Tikslinė pinigine parama skoloms padengti, mokėjimo planų sudarymas skolų palūkanoms padengti, pavežėjimo paslauga iki darbo, prioritizuojamos priklausomybių konsultanto ir socialinių įgūdžių paslaugos. Itin svarbu paruošti interviu su darbdaviu, užtikrinti motyvaciją. Būtinai psichologinis palaikymas.

Daugiavaikės šeimos tėvas/-ai

Apibūdinimas

2021 metų gruodžio mėnesio duomenimis, net 41 proc. visų įsiskolinimus (perduotus antstoliams) turinčių bedarbių buvo daugiavaikės šeimos (3 ir daugiau vaikų). Pagrindiniai įsiskolinimai buvo įvairaus pobūdžio išieškojimai. Šnekantis su specialistais taip pat neretai pasitaiko įsiskolinimai už komunalines paslaugas ir PSD bei telekomunikacijų bendrovėms.

Būdingas elgesys

Šeimos dažnai turi skolas už greituosius kreditus, gyvena šia diena ir neplanuoja į ateitį. Nemato, kodėl turėtų mokėti komunalinius mokesčius arba jie lieka paskutinėje eilėje, nes tenka prioritizuoti kitas kasdienes išlaidas, pvz., maistui. Trūksta biudžeto planavimo įgūdžių.

Iššūkiai

Moterys dažnai negali dirbti, nes prižiūri vaikus, gyvena iš socialinės paramos ir vaiko pinigų. Gali turėti ribotus finansinio raštingumo įgūdžius, pvz., susitvarko kompensacijas, tačiau nežino, kokios jų skolos ir nuo ko pradėti jas išmokant. Gali turėti prieigą prie interneto ir informacijos, tačiau informacija yra per sudėtinga ir nėra lengvai supratama. Jei turi aukštas skolas, nežino kiek ir kam yra skolingi. Trūksta motyvacijos ir noro kažką savo gyvenime keisti. Gali būti, kad kažkada dirbo, tačiau jau ilgą laiką be darbo ir kvalifikaciniams įgūdžiams reikia atnaujinimo.

Egzistuojantys sprendimai

Motyvacimo ir biudžeto planavimo paslaugos pirmoje vietoje, tikslinė pinigine parama ir skatinimas pasinaudoti egzistuojančia parama. Reikia ilgai dirbti, kad pripažintų, jog yra problemų ir jas svarbu spręsti, būtinas psichologinis palaikymas pokyčių metu.

Susisiekite:

Simona Deduchova

simona.deduchova@kurklit.lt

[LinkedIn](#)

Rokas Keršys

rokas.kersys@kurklit.lt

[LinkedIn](#)

